

ALBERT CAMUS'NÜN SÖYLENCE-ROMANI (ROMAN-MYTHE) VEBA: ESİNLENDİĞİ KAYNAKLAR VE ÇAĞRIŞTIRDIĞI SİMGELER

THE MYTHE NOVEL PESTILENCE OF ALBERT CAMUS: ITS
INSPIRATION SOURCES AND ITS EVOCATIVE SYMBOLS

Fuat BOYACIOĞLU*

Özet: Fransız edebiyatında bazı yazarlar, antik efsanelere yaşadıkları dönemin koşullarına uyarlayarak yeni yorumlar getirmişlerdir. On yedinci yüzyılda Corneille, Racine gibi klasik yazarlar, Antikite yazarlarının ele aldığı mitolojik söylenceleri, eserlerinde çağlarına göre uyarlayarak yeniden ele almışlardır. Yirminci yüzyılda da yazarlar yapıtlarında antik söylenceleri yeniden ele alıp modern çağın okuyucusuna sunmuşlardır. Jean Giraudoux, André Gide, Sartre ve Albert Camus gibi yazarlar, tiyatro yapıtlarında eski yunan söylencelerini yeniden ele alıp yorumlayarak çağlarının olaylarına simgesel olarak çağrışımlarda bulunmuşlardır.

Antik söylencelerin tiyatro yapıtlarında ele alınıp sergilenmeleri çok bilinen bir olgudur. Ama romanda söylenceleri ele alıp sunma tekniği, az görülen bir olgudur. Amerikalı romanlar, Herman Melville ve William Faulkner, Rus romancı Dostoievsky, Çek Yazar Franz Kafka romanlarında bazı temel söylenceleri, farklı görünüm ve yorumlarla yeniden ele alıp sergilemişlerdir. Bu söylence-roman modası, Amerikalı eleştirmen Scott'a şu soruyu sordurmuştur: "Modern edebiyatın başlıca biçimsel sorunu, Natüralizm ile Sembolizm nasıl uzlaştırılmalıdır?"

Maddeyi ve eşyanın dış görünüşünü öne çıkaran realizm ve natüralizm ile manayı eşyanın görünmeyen yüzünü ele alan sembolizm aynı düzlemde buluşabilir mi? sorusuna söylence-roman cevap vermektedir. Hem sembolist hem de natüralist-realist öğeler taşıdığından dolayı Albert Camus'nün Veba'sı, bu söylence-roman türüne tipik bir örnek oluşturmaktadır. Bu roman, 1940'lı yıllarda belli bir tarihte, coğrafyada yeri belli olan bir mekânda Cezayir'in Oran şehrinde tarihi kayıtlara göre gerçekte vuku bulmamış salgın hastalık vebanın şehri düşman orduları gibi kuşatıp insanlara nasıl kâbus yaşattığını anlatmaktadır. Bu özel olay, Fransa'nın Alman Nazi askerleri tarafından işgaline, insanlığın maruz kaldığı kötülük sorununa, insanın evrendeki metafizik yalnızlığına, genelde tarihte olmuş ya da gelecekte olabilecek savaşlar ve katliamlara simgesel olarak çağrışımlar yapar.

* Doç.Dr., Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Fransız Dili ve Edebiyatı ABD,
fboyaci2000@yahoo.com

Camus, aslında Antoine Artaud'un 1934 yılında kaleme aldığı *Tiyatro ve Veba* (le Théâtre et la Peste) isimli yapıtından etkilenmiştir. Artaud bu deneme yapıtında tiyatro ile veba arasında benzerlik kurmaktadır. Artaud, tiyatrodan oynanan oyunun veba vakası gibi kötülükten daha çok iyilik getirici olduğunu düşünmektedir; çünkü ona göre, tiyatro sahnesindeki gösterinin seyircilerin önünde sergilenmesi insan karakterlerinin açığa vurulmasına, maskelerin düşürülmesine, insanların yalanlarının, miskinliklerinin, alçaklıklarının ve ikiyüzlülüklerini sergilenmesine olanak sağlamaktadır. Camus'nün *Veba'yı* yazmasında etkili olan bir diğer esin kaynağı, Amerikalı romancı Herman Melville'in *Moby Dick* isimli romanıdır. Melville'in romanının efsanevi mücadelesinden etkilenen Camus, Melville'in *Moby Dick*'te sergilediği insanlığın kötülüklerine karşı mücadelesine benzer coşturucu efsanevi bir yüceliği, *Veba*'sında sergilemiştir.

Camus'nün *veba* salgını romanında sembolik sunuşu, zaman ve mekân içinde geçmiş, şimdiyi, geleceği kuşatan bir değere sahiptir. Bu veba sembolü, özelde Almanlar tarafından Fransa'nın, Batı Avrupa'nın işgaline genelde tarihteki bütün totaliter ve yayılcı işgallere çağrışım yapmaktadır. Aynı zamanda Cezayir Kurtuluş Savaşında Fransızların Cezayirlilere yaptığı işkence ve katliamları ifade eder. *Veba*'nın bir başka simgesel anlamı, insanın dünyadaki metafizik yalnızlığını ve acı çekmesini ifade etmesidir. Oran şehrinin veba salgını esnasında dış dünya ile irtibatının kesilmesi, saçmanın kapalı dünyasını sembolize etmektedir. Camus Danimarkalı varoluşçu filozof Kierkegaard ve Alman filozof Heidegger'in varoluşçu felsefelerinin etkisiyle saçmalık felsefesindeki başarısızlık deneyimini genişletir. *Veba*'nın simgesel olarak ifade ettiği insanın evrendeki metafizik yalnızlığı, bir iç sıkıntısı meydana getirir. Bu iç sıkıntısından bilinçlenen insan, silkinip başkaldırarak varoluşunun sırrına erer. Kısaca Camus, saçmalık-başkaldırı düşüncesini, söylence-romanı *Veba*'da salgın hastalık figürüyle sergilemiştir.

Anahtar Kelimeler: Söylence-Roman, Camus, Saçmalık (Absurd), Tiyatro ve Veba.

Extended Abstract: Some writers made new comments on the antique myths by adapting them to their period. In the XVIIth the classic playwrights such as Corneille and Racine took up again the antique myths treated by the antique writers by adapting them in their works. In the XXth the french writers such as Jean Giraudoux, André Gide, Sartre and Albert Camus interpreted again the antique myths in their works by making evocations to the events occurred in their epoch.

Treating and displaying the antique mythes in the theater works is a well known fact, but it is an uncommon fact in the novels. The russian novelist Dostoievsky, the czeche Franz Kafka, the american novelists Herman Melville and William Faulkner interpreted again some mythes under different aspects in their works. This style of roman-mythe caused that the american critic Stock asked the following question: Is it possible to reconcile the symbolism and the naturalism, what is the principal and formal problem?

The novel-mythe gives answer to the question: Do the realism and naturalism giving importance the exterior appearance of the matter and things and the symbolism giving importance to the the invisible aspect of the matter and things come together in the same plane? The novel of Albert Camus, The Pestilence (La Peste) containing both realist–naturalist and symbolist elements constitutes an typical exemple of this novel-mythe. In this novel, Camus relates how the epidemic disease pestilence not occured in reality according to the historical documents, but fabricated fictively by the writer, besieges the algerian city Oran and causes a chaotic situation to the inhabitants as the enemy army did, in a given date, this is to say, in1940's and a given space. This pestilence event evokes symbolically the occupation of France by the german nazi army, the badness problem of the humanity, the human metaphysical solitude in the universe, generally the wars and massacres which occurred in the history or which would be able to occur in the future.

Camus has been influenced from The Theater and The Pestilence (le Théâtre et la Peste), Antoine Artaud's works. Artaud establishes the resemblance between the theater and the pestilence. He says that the play displayed on scene like the pestilence case brings the goodness rather than the badness because showing the play on scene before the spectators causes to reveal the human characters , drop masks and exhibit the hypocrisy, vileness, lying, lowness, indolence of the human being. Another inspiration source influencing Camus to write The Pestilence(La Peste) is Moby Dick , Herman Melville's work. Camus describes the legendary and enthusiasming struggle of the inhabitants in Oran against the epidemic desease as Herman Melville exhibited the legendary struggle of the monomaniac captain Ahab against the whale breaking off his leg.

The fact that Camus presents symbolically the epidemic desease pestilence has a value surrounding the past, the present and the futur in a spatio-temporal dimension. This pestilence symbole evokes especially the occupation of France and the western Europe by the german nazi army, generally all totalitarian and imperialist occupations. It also symbolises the tortures and massacres of french army in Algeria where Camus was born, during the Algeria Independence War.

Another symbolic meaning of the Pestilence is to express the metaphysical solitude and the suffering of the human being in the universe. The communication interruption of the algerian city Oran with the world during the pestilence contamination symbolises the closed world of the absurde. Camus being influenced from the existentialist philosophy of the danish philosopher Kierkegaard and the german philosopher Heidegger, enlarged the exxperience of failure in his absurde conception. The metaphysical solitude of the human being in the universe causes a psychological boredom. The human being becoming conscious of this psychological boredom arrives to the existence secret by revolting against the badness. In conclusion, Camus showed his absurde-revolte philosophy by the figure of the epidemic disease in his novel The Pestilence.

Key Words: *Novel-Mythe, Camus, Absurde Philosophy, Theater and Pestilence.*

Söylencelerin Destanlarda Yaşatılması

Efsane ya da söylence, yıllarca gerçekten olmuş gibi kuşaktan kuşağa aktarılan öykülerdir. Söylencelerde anlatılan olaylar, bazen gerçeküstü olabilir, ama çoğunlukla gerçek olaylara ve gerçekten yaşamış kişilere dayanır. Bu öykülerin çoğu kahramanca işler yapmış kişilerle ilgilidir. Eski Yunanlı şair Homeros, İlyada ve Odysseia adlı destanlarında krallara ve kahramanlara ilişkin söylencelerden yararlanmıştır. Kral Arthur ve Yuvarlak Masa Şövalyeleriyle ilgili birçok öykünün kaynağı söylencelerdir (<http://tr.wikipedia.org/söylence>).

Söylenceler, destanlarda yaşatılmıştır. Destanlar, kahramanlarının olağanüstü eylemlerini coşkulu, törensel bir üslupla anlatan ve genellikle birkaç bölümden oluşan manzum yapıtlardır. Bilinen en eski edebiyat türlerinden biridir. Destanlar, insanların hayal gücünü etkileyen tarihi olayları konu edinir. Onlara olağanüstü öğeler katarak abartır özünü değiştirir. Destanlar bu olaylara karışmış olan insanlara insanüstü nitelikler verir. Aşağı yukarı bütün dünya edebiyatları şiirle, şiir de destanla başlar. “Destan, milletlerin hayatında büyük yankılar uyandırmış (savaş, göç, istilâ gibi) tarihî olayların (yangın, salgın hastalık, sel, deprem gibi) toplumsal ve doğal olayların çağdan çağa aktarılmış, aktarılırken de hayal unsurlarıyla oluşmuş, süslenmiş, değiştirilmiş manzum söylenceleridir.” (<http://www.genelleme.com/destan-nedir>). Efsane ya da söylence (mythe) kavramı, Fransız aydınlarının çok kullandığı bir kavram oldu. Latince “mytus”, Yunanca “muthos” olan “mythe” sözcüğünün tanımını Robert şöyle yapar: “doğa güçlerini ve

insanlık durumunun yönlerini sembolik bir şekilde canlandıran varlıkları sahneye koyan halk kökenli masalımsı hikâyelerdir.” (Robert, 1967,1134)

Antik Söylencelerin Yazınsal Yapıtlarda Ele Alınması

Fransız edebiyatında çeşitli dönemlerde yazarlar, antik klasik söylenceleri, yaşadıkları dönemin şartlarına uyarlayarak yeni yorumlar getirmişlerdir. On yedinci yüzyılda klasik yazarlar, Antikite yazarlarının ele aldığı mitolojik söylenceleri, eserlerinde çağlarına göre uyarlayarak yeniden ele almışlardır. Örneğin Corneille, *Horace* adlı trajedisini Latin tarihçi Tive-Live'den, *Cinna* adlı eserini Seneque'den öykünerek kaleme almıştır. Racine, *Andromaque* adlı tarjedisini antik yazarlar Homere, Euripide ve Virgile'den, *Britanicus* adlı yapıtını Tacite'den, *Iphigenie* ve *Phedre* adlı trajedi yapıtlarını antik yazar Euripide'den esinlenerek kaleme almıştır. Yirminci yüzyılda da yazarlar yapıtlarında antik söylenceleri yeniden ele alıp modern çağın okuyucusuna sunmuşlardır(Calvet, 1991, 64-69, 95-98). Jean Giraudoux *La Guerre de Troie n'aura pas Lieu (Truva Savaşı olmayacak)* isimli tiyatro yapıtında, Gide *Le Prométhée mal enchainé (Zincire Gevşek Vurulmuş Prometheos)* ve *Oedipe* isimli yapıtlarında, Sartre *Les Mouches (Sinekler)*, Albert Camus *Caligula ve Le Mythe de Sisyphe (Sisyphe Söylencesi)* isimli tiyatro yapıtlarında, eski yunan söylencelerini yeniden ele alıp yorumlayarak çağlarının olaylarına simgesel olarak çağrışımlarda bulunmuşlardır.

Antik söylencelerin tiyatro yapıtlarında ele alınıp sergilenmeleri çok bilinen bir olgudur. Ama romanda söylenceleri ele alıp sunma olgusu, az görülen bir olgudur. Amerikalı romancılar Herman Melville, William Faulkner, Rus romancı Dostoïevsky, Çek Yazar Franz Kafka gibi romancılar romanlarında bazı temel söylenceleri, farklı görünüm ve yorumlarla yeniden ele alıp sergilemişlerdir. Bu söylence-roman modası, Amerikalı eleştirmen Scott'a şu soruyu sordurmuştur: “Modern edebiyatın başlıca biçimsel sorunu: Natüralizm ile Sembolizm nasıl uzlaştırılmalıdır?” (Scott 1952, 2514).

Naturalizm ve Sembolizmin Söylence-Romanda Buluşması

Scott'un bu sorusuna cevap veren söylence-roman türüne geçmeden önce Natüralizm ve Sembolizm akımlarına kısaca değinelim. Natüralizm, realizmin gerçek hayatta olayların ve insanların gözlemine (observation) belgelemesini (documentation) yapmanın yanı sıra deneyselliği

(expérimentation) koyan pozitivistin determinist anlayışını romana sokan bir edebiyat akımıdır.

Sembolizm ise dış dünyanın görüntülerini somut nesnel gerçeklikleriyle değil de bu görüntülerin sezgilerinden, izlenimlerinden yansıyan niteliklerini şiire aktaran edebiyat akımıdır. Duyguların, dış dünyayı ancak olduğu gibi değil, onu değiştirerek ulaştırabileceğini düşündüler. Doğanın yarı aydınlık ortamları, sararmış yapraklar, akşamın alacakaranlığı, durgun göller, kızıl gün batımı, ay ışıklı geceler sembolistlerin temalarını oluştururlar.

(www.edebiyatfakultesi.com/sebolizm-akimi.htm).

Sembolizm akım, sözcüklerin musiki ve simgelerin yardımıyla duyguların en küçük parçalarına inmeye çalışan ve gerçeği simgelerle ifade etmeye çalışan bir edebiyat akımıdır. Sembolizm, şiirde bireysel duyguların ve yazarın eşyanın arkasında gerçeği araması yönüyle öznellik gösterdiğinden romantizmle benzerlik taşır. Diğer benzer yan her iki akımın da öznel oluşudur. Romantikler, coşkunlukla ve lirik bir şekilde ifade edilen duyguların peşinden, realistler ve natüralistler bilimsel metotların sert adımlarının arkasından, Parnas şairleri eşyanın özüne inmeden dıştan seyir yöntemlerinin izinden yürüyorlardı. "Sembolistler, eşyanın dış yapısındaki sert görünüşten kaçınıyorlar, onu gölgenin kucığında, kızılığın ateşinde, kısık bir lambanın ışığında görüyorlardı." (Gariboğlu 1969, 207).

Maddeyi ve eşyanın dış görüntüsünü öne çıkaran realizm ve natüralizm ile manayı eşyanın görünmeyen yüzünü ele alan sembolizm aynı düzlemde buluşabilir mi? sorusuna söylene-roman cevap vermektedir. Söylene-roman, natüralistler ve realistler gibi eşyanın dış dünyasını pozivist bir anlayışla gerçekçi bir üslupla dile getirdiklerinden dolayı da realist-natüralist bir romandır çağrıştırdığı simgelerle geçmişte meydana gelmiş günümüzde veya gelecekte cereyan edebilecek olası olayları romanın kurgusal dünyasında ele almaktadır, bu yüzden sembolist bir romandır.

Bir Söylene-Roman Olarak *Ve*ba Romanı

Hem sembolist hem de natüralist-realist öğeler taşıdığından dolayı Albert Camus'nün *Ve*ba'sı, bu söylene-roman türüne tipik bir örnek oluşturmaktadır. Bu roman, 1940'lı yıllarda belli bir tarihte, coğrafyada yeri belli olan bir mekânda Cezayir'in Oran şehrinde tarihi kayıtlara göre gerçekte vuku bulmamış salgın hastalık vebanın şehri düşman orduları

gibi kuşatıp insanlara nasıl kâbus yaşattığını anlatmaktadır. Camus, dünya coğrafyasında var olan kendinin de doğduğu şehir Oran'da gerçekte vuku bulmamış hayali bir olayı yani veba vakasını anlatır. Ama konuyu o şekilde işler ki olayın özel oluşu, kendi çeperini aşar ve evrensel olur. Bu özel olay, özelde Fransa'nın Alman Nazi askerleri tarafından işgaline, insanlığın maruz kaldığı kötülük sorununa, insanın evrendeki metafizik yalnızlığına, genelde tarihte olmuş ya da gelecekte olabilecek savaşlar ve katliamlara simgesel olarak çağrışımlar yapar. "Dolayısıyla kitapta birçok semboller bulunmaktadır: durumlar, tipler ve fiziksel nesnelere bir yandan kendilerini öte yandan kendilerini aşan başka şeyleri temsil ederler." (Cruickshank 1965, 220). Camus, evrendeki kötülükleri, zulüm ve katliamları gerçekçi bir şekilde natüralistler gibi sunduğundan dolayı *Veba* romanı natüralist özellik taşır. Natüralistlerin determinist anlayışlarına göre doğada meydana gelen olaylar, bazı kaçınılması imkansız nedenlerin etkisiyle ortaya çıkarlar. Bilimde rastlantının ve olağanın yeri yoktur. Aynı koşullar altında aynı nedenler aynı sonuçları doğurur.

Ele aldığımız konunun daha iyi anlaşılabilmesi için *Veba*'nın kısaca olay örgüsünü vermek yararlı olacaktır. *Veba*, 1940 yıllarında Oran şehrinde farelerin getirdiği bir salgın hastalığa karşı mücadelenin romanıdır. Camus, mekanı güvercinsiz, ağaçsız, bitki örtüsüz, manzarasız, ruhsuz bir yer olarak tasvir ederek bu hastalığa zemin hazırlar (...) (Camus 1947, 5). Hızlıca yayılan ve gittikçe çok sayıda kurban alan veba salgınına karşı insanlar çaresizdirler ve doktorlar bir ilaç bulamazlar. Sağlık komisyonunun kararı ile belediye yetkilileri olağanüstü "veba hali" ilan ederler. Bu kararın uygulanmasıyla dış dünya ile iletişim bağı kopan şehir adeta düşman orduları tarafından kuşatılmış bir şehri benzer. Bu ürkütücü manzaradan bazıları çok korkar; bazıları, din adamlarının vaaz ve nasihatleriyle dini teselliye sığınır; bazıları fırsattan istifade ederek zengin olmak isterler. Gözüpek, yılmaz, girişimci, cesaretli kişiler veba illetine karşı mücadele ederler ve hastalığa karşı etkili bir serum bulurlar. Veba şehre geldiği gibi gider ve insanlar kurtulur.

Camus, *Veba* romanını kaleme almadan önce kısmen yukarıda söz ettiğimiz bazı yazarların yapıtlarından esinlenmiştir. Bu esin kaynaklarını ele alırken romandaki veba olayı ile yer yer karşılaştırma yapılacaktır.

Veba Romanının Esin Kaynakları

1. Antoine Artaud'un *Tiyatro ve Veba'sı*

Camus, Antoine Artaud'un 1934 yılında kaleme aldığı *Tiyatro ve Veba* (*le Théâtre et la Peste*) isimli yapıtından etkilenmiştir. Artaud bu deneme yapıtında tiyatro ile veba arasında benzerlik kurmaktadır. "Gerçek tiyatro oyunu, veba gibi anlamların rahatını bozar, baskı altındaki alt bilinci özgürlüğe kavuşturur, kişiyi bir çeşit erkekçe başkaldırmaya götürür ve bir araya gelmiş topluluklara zor ve kahramanca bir durumu kabul ettirir" (Artaud 1997, 80). Camus'nün romanında, uyuşukluk, miskinlik içinde bulunan tekdüze hayat yaşayan insanlar, veba salgın hastalığı ortaya çıkınca rahatları bozuluyor. Veba, uyku halindeki alt bilinçlerini harekete geçiriyor ve böylece insanları, veba belasının saçmalığına karşı başkaldırıya götürüyor. Burada "başkaldırı" ve "saçmalık" sözcüklerini özellikle kullanıyoruz. Çünkü saçmalık (absurdité) ve başkaldırı (révolte) kavramları, Albert Camus'nün felsefesinde önemli bir yer tutar. Çeşitli deneme ve yanımlardan sonra başkahraman Dr. Rieux, bulduğu etkili bir serum ile çok sayıda kurban alan veba salgınını ortadan kaldırır. Salgın hastalığa karşı başkaldırı mücadelesi, vebanın saçmalığını ortadan kaldırma mücadelesidir.

Antoine Artaud yapıtında veba ile tiyatro arasındaki ilişkiyi şöyle ifade eder: "Eğer gerçek tiyatro veba gibiyse, bu onun bulaşıcı olduğundan değil, tıpkı veba gibi bir öldürücülük ortamının açığa vurulması, ileri sürülmesi, dışı doğru itilmesi olduğundandır; öyle bir öldürücülük ortamı ki onunla usun bütün bozuculuğu, bütün ayartıcılığı bir birey yada bir ulus üzerine toplanır. Veba gibi kötülüğün bir zamanı, kara güçlerin baskın olduğu dönemler vardır. (...) Tiyatro da veba gibi, ölüm ya da iyileşme ile çözülen bir buhrandır. Onun ardından ya ölüm ya da tam bir aklanıp paklanmışlık gelir." (Artaud 1997, 81). Artaud, tiyatrodaki oynanan oyunun veba vakası gibi kötülükten daha çok iyilik getirici olduğunu, çünkü tiyatro sahnesindeki gösterinin seyircilerin önünde sergilenmesi insan karakterlerinin açığa vurulmasına, maskelerin düşürülmesine, insanların yalanlarının, miskinliklerinin, alçaklıklarının ve ikiyüzlülüklerini sergilenmesine neden olduğunu söylemektedir. Böylece üstün ruhlu kişiler ile alçak ruhlu kişilerin vebaya benzeyen tiyatrodaki birbirinden açık bir şekilde ayrıldığı görülür. Üstün ruhlu kişiler, gizli yeteneklerini keşfederek kötü kaderlerine karşı kahramanca bir mücadele sergilerler." (Artaud 1997, 81).

Veba romanında saçmanın kapalı mekânı olan Oran şehrindeki salgın hastalık veba, insanların maskelerini düşürüp gerçek yüzlerini açığa

vurmaktadır. Örneğin bilinmeyen nedenlerle veba salgını öncesi intihar girişiminde bulunmaya çalışan Cottard isimli kahraman, hastalığın ortaya çıkmasıyla fırsattan yararlanmaya çalışır ve karaborsacılık yapar. Bu alçak ruhlu kahraman bu konuda şöyle der: “Benim için açık ve net olan bir şey vardır o da veba ile içiçe yaşadığımdan bu yana kendimi daha iyi hissediyorum” (Camus 1947, 120). Polis tarafından aranan bu kişi, vebanın oluşturduğu olağanüstü durumu lehine çeviriyor ve rahat nefes almaya başlıyor. Bu saçmalık ortamından yararlanarak zenginleşiyor. Adeta bu hastalık ile işbirliği yapıyor. Romanda Fransızca “collaborant” işbirliği yapan kelimesi yerine Camus “kollaborant” kelimesini kullanır. Fransa’yı Almanların işgali sırasında Nazilerle işbirliği yapanlara, gizli olarak yayınlanan gazetelerin “C” harfinin yerine ironik bir şekilde Almanca “K” harfini kullanmışlardır (Gaillard1972, 50). Demek ki Cottord isimli kahraman, simgesel olarak Nazilerle işbirliği yapan Fransızları çağırıyor.

Cottard gibi çıkarıcı, fırsatçı alçak ruhlu kahramanların antitezi olan ve aynı zamanda anlatıcı (narrateur) olan Dr. Rieux, başka bir şehirde bulunan hasta karısının yanına gitme olanağı olduğu halde gitmeyip meslekî onuru gereği şehirde kalarak vebalı insanları düşünür. Dr. Rieux “Veba belasının acısını ortadan kaldırmak için büyük bir çaba sarf eder.” (Raimond 1968, 216). Corneille’in trajedilerindeki kahramanların iradelerinin tutkularına üstün geldiği gibi sorumluluk duygusu eşine sevgisinden üstün gelir. *Veba* romanında Camus, sadece çağımızın değil, bütün insanlık tarihinin ortak bir sorununa değinir. Felaketin kadere dönüşmesi sorununa karşı bir isyan söz konusudur. Beklenmedik bir boyuta ulaşan veba salgını tüm Oranlıları ilkin umutsuzluğa boğar, sonra kahramanlar, Dr. Castel, Tarrou ve papaz Paneloux veba ile değişik şekilde mücadele ederler. Fakat papaz Paneloux, vebaya yakalandığı zaman tedaviyi reddeder ve körü körüne dinî bir kaderciliğin kurbanı olur. Bu yüksek ruhlu kahramanların gösterdikleri dayanışma örneği, başta yetkililer olmak üzere, herkese bir güç ve umut kaynağı olur.

Veba belasına karşı insanlar, önce bireysel olarak isyan ederler. Sonra toplu olarak dayanışma içine girerek vebaya başkaldırırlar. Bu da Camus’nün “Baş kaldırıyorum., öyleyse varız” (Boisdeffre 1963, 235). felsefi görüşünü sergiler. Sartre, Camus için “Saçmalığın Descartes’ı” (Boisdeffre 1963, 237) der. Kısaca Antoine Arnaud’un tiyatro ile veba arasında benzerlik kurduğu denemesinden Camus’nun etkilendiğini görüyoruz.

2. Hermann Melville'in *Moby Dick*'i

Camus'nün *Vebe*'yi yazmasında etkili olan bir diğer esin kaynağı, Amerikalı romancı Herman Melville'in *Moby Dick* isimli romanıdır. Bu romanda kaptan Ahab isimli kahraman, bir bacağı koparmış olan Moby Dick isimli kocaman beyaz bir balinanın peşindedir ve her ne pahasına olursa olsun onu öldürecektir. Kaptan Ahab'ın hikâyesi, balina belasına karşı mücadele eden, acıdan ve bu acının verdiği ızdıraptan çılgına dönmüş bir kişinin efsanevi tutkusunu anlatır. Camus, *Vebe*'yi yazma fikrini ilk olarak Melville'in bu romanından esinlenmiştir. "Özellikle (...) evrendeki kötülüklerle karşı insanın savaş allegorisini bu kitaptan almıştır." (Cruikshank 1965, 218).

Camus, 12 Mart 1939 tarihinde yazmış olduğu makalesinde "hayatın saçmalığını saptamak, bir sonuç değil aksine bir başlangıçtır." (Facon 1965, 19). Camus bu düşünceye, insanın kötü kaderine karşı isyan eden bir adamın mücadelesini gösteren Kaptan Ahab'ın hikayesini 1941 yılında okuduktan sonra ulaştı. Bir söylence-roman olan *Moby Dick*'te "Monomanyak kaptan ve peşinden gittiği balina (...) realist yaratıklar olarak gösteriliyorsa da aslında sembolist şekillerdir; her okuyucunun kendisinin yorumlayacağı büyük ve muğlak yaratıklar haline gelirler." (Cruikshank 1965, 220).

Melville'in romanının efsanevi mücadelesinden etkilenen Camus, Melville'in *Moby Dick*'te sergilediği insanoğlunun kötülüklerle karşı mücadelesine benzer coşturucu efsanevi bir yüceliği, *Vebe*'sında sergilemiştir. Kaptan Ahab, Pequod adlı gemide diğer gemicilerle birlikte düşmanı olduğu Beyaz Balina'ya karşı destansı bir mücadele yapar. Hikâyenin anlatıcısı İsmail hariç, Kaptan Ahab dâhil diğer bütün gemiciler ölürlür. Albert Camus, *Vebe*'de Melville'in tersine dayanışma içine girip vebaya karşı mücadele edenleri ödüllendirerek ölüme mahkûm etmez. Kısaca simgelerle kötülüklerle karşı başkaldırıp mücadeleyi simgeleştiren Melville'in söylence-romanı *Moby Dick*, Albert Camus'yu etkilemiştir.

Camus'nün *Vebe*'yi kaleme almasında etkili olan iki eseri inceledikten sonra, bu romanın çağrıştırdığı simgeleri ele alabiliriz.

Vebe Romanının Çağrıştırdığı Simgeler

1. Fransa'nın Alman Nazi Orduları Tarafından İşgali

Tarih'te Oran şehrinde gerçekte vuku bulmamış veba salgını, Almanların Fransa'yı işgalini sembolize eder. Fransızların Hitler ordularına "Kara

Veba" demeleri, romana esin kaynağı olmuştur. "Camus'nün Roland Barthes'a yazdığı bir mektupta *Veba'nın* bir anlamda Résistance (Direniş)'in bir tarihçesi olmadığını ancak bundan da aşağı kalamayacağını söyler." Camus'nün Alman işgaline karşı direnişi söylene-roman *Veba* ile yaptığı gibi, şair Paul Eluard da şiirleriyle yapmıştır (Baldıran 1995, 237-245). Camus'nün *Veba'da* Alman işgaline işaret eden birçok figüratif benzerlikler sergilediği görülür. Örneğin bunları şöyle sıralayabiliriz: veba salgının ortaya çıkmasıyla kamuoyunda meydana gelen şaşkınlık ve sersemleme yiyecek ve petrolün karneye bağlanması; elektriklerin sık sık kesilmesi ve şehirde trafiğin azalması; basına uygulanan sansür ve polis kontrolünün artması; veba salgınına karşı "Direniş" hareketinin genişlemesi; Cottard'ın "karaborsa" işlerine karışması veba kurbanlarının açık mezarlara toplu gömülmesi; tecrit kamplarında hoparlörlerin bulunması; vebadan kurtuluş umudunun gittikçe artması; vebanın etkili bir serumla önlenmesi sonucunda duyulan sevinç ve karaborsacı Cottard'dan intikam alınması ve dövülmesi gibi bütün bu figüratif örnekler, Almanların Fransa'yı işgali esnasında görülen olayları çağrıştırmaktadır. Eğer Camus, romanında direkt olarak Alman İşgalini işlemiş olsaydı, kitabı evrensel bir olayı değil özel bir olayı ele almış olacaktı.

Camus'nün veba salgınını romanında sembolik sunuşu, zaman ve mekân içinde geçmiş, şimdiki, geleceği kuşatan bir değere sahiptir. Bu veba sembolü, özelde Almanlar tarafından Fransa'nın, Batı Avrupa'nın işgaline genelde tarihteki bütün totaliter ve yayılmacı işgallere çağrışım yapmaktadır. Aynı zamanda Cezayir Kurtuluş Savaşında Fransızların Cezayirlilere yaptığı işkence ve katliamları ifade eder. Zira Camus, o zaman Cezayirlileri Fransızlara karşı desteklemiştir. Fransız marksistleri, *Veba'yı* şiddetle eleştirmişlerdir. "(...) Fransa'da *Veba'nın* Marksistler tarafından çok zekice ve şiddetle eleştirilmesinin nedeni (veba) sembolünün buralara kadar gittiğinin anlaşılmasıdır." (Cruickshank 1965, 231). Camus, Roland Barthes'a yazdığı mektubunda bu durumu hakkında şöyle ifade eder: "Herhalde bana kızmalarının nedeni, *Veba* her çeşit zulme karşı direnmede işe yarayabilir." (Cruickshank 1965, 231-232). Camus, veba gibi bir zulüm sembolüyle geçmişte olmuş ve gelecekte olabilecek her çeşit zulmü ifade etmektedir.

2. İnsanın Dünyadaki Metafizik Yalnızlığı ve Acı Çekmesi

Veba'nın bir başka simgesel anlamı, insanın dünyadaki metafizik yalnızlığını ve acı çekmesini ifade etmesidir. Oran şehrinin veba salgını

esnasında dış dünya ile irtibatının kesilmesi, saçmanın kapalı dünyasını sembolize etmektedir. Camus, Danimarkalı varoluşçu filozof Kierkegaard ve Alman filozof Heidegger'in varoluşçu felsefelerinin etkisiyle saçmalık felsefesindeki başarısızlık deneyimini genişletir. Veba hastalığını referans alması, artık onun için olayların ürkütücülüğü karşısında dayanıksızlığımızı dile getirmekle kalmaz, aynı zamanda bu olayların anlaşılmasını karşısında şaşkınlığımızı dile getirir. Bununla birlikte vebanın didaktik gücü vardır, zira bizi dünyadan ayıran engeli ne kadar iyi tanırsak insanlığa bizi bağlayan bağı keşfetmiş oluruz (Facon 1965,18). Kierkegaard, bireyin korku, kaygı, kuşku konuları, yığına karşı çıkışı, yalnızlığı üzerinde özellikle durmuştur. O'na göre bireyi en iyi uyandırma aracı kaygılı korku ya da iç daralması (angoisse) dır. Her insanın içinde bu korku yerleşiktir. Ama bu korku ya da iç daralması, korkak ruhlar için değildir. Ancak insan bu korkuyu ta yüreğinde bütün uyanıklığı ile varoluşun uyanıklığını birlikte sürdürebilir (Akarsu 1979, 114-115).

Veba'nın simgesel olarak ifade ettiği insanın evrendeki metafizik yalnızlığı, bir iç sıkıntısı meydana getirir. Bu iç sıkıntısından bilinçlenen insan, silkinip başkaldırarak varoluşunun sırrına erer. Dr.Rieux ve diğer kahramanlar, veba salgını yayılması ile saçmalığın kapalı mekânında çaresizlik içinde bir iç sıkıntısı geçirirler. Ardından hemen silkinip iç sıkıntısını sembolize eden bu veba belasına karşı başkaldırırlar. Kısaca Camus, saçmalık-başkaldırı düşüncesini, söylence-romanı *Veba*'da salgın hastalık figürüyle sergilemiştir.

Sonuç olarak Herman Melville'in *Moby Dick*, Antoine Artaud'un *Tiyatro ve Veba* isimli eserleri, Kierkegaard ve Heidegger gibi varoluşçu filozofların felsefeleri; Albert Camus'ün söylence-roman *Veba*'yı yazmasında etkili olmuştur. Bu söylence-romanın orjinalitesi, Oran'da gerçekte cereyan etmemiş veba salgınının, Alman işgali gibi geçmişte, günümüzde, gelecekte cereyan etmiş veya edecek savaşları ve evrendeki insanın metafizik yalnızlığını çağrıştırmasıdır.

KAYNAKÇA

- AKARSU B. (1979). *Çağdaş Felsefe*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- ARTAUD A. (1997). *Tiyatro ve Veba, Çeviri Bahçesinde Beş Dilli Kuş*, çev.: İkrâm SARAÇ, Ankara: Damar Yayınları.
- BALDIRAN G. (1995). "Alman İşgali (1940-1944) ve Paul Eluard", *Frankofoni* içinde sayı:7 Ankara.

- BOISDEFFRE P. (1963). **Dictionnaire De Littérature Contemporaine**, Paris: Editions Universitaires.
- CALVET J. (1991). **Petite Histoire De La Litterature Française**, Paris: J. De Gigord Yayınları.
- CAMUS A. (1947). **La Peste**, Paris: Gallimard Yayınevi.
- CRUICKSHANK J. (1965). **Albert Camus ve Başkaldırma Edebiyatı** çev.: Rasih GÜRAN, İstanbul: De Yayınevi.
- GAILLARD P. (1972). **La Peste**, Analyse Critique Paris: Hatier Yayınları.
- GARİBOĞLU K. (1969). **Batıda ve Bizde Edebi Akımlar (Ecole'ler)**, Ankara:Gariboğlu Yayınları.
- FACON, L. (1965). "Notice", **La Peste Extraite** içinde, Paris: Larousse Kitabevi.
- RAIMOND, M. (1968). **Le Roman Depuis la Révolution**, Paris: Armand Collin Kitabevi.
- ROBERT P. (1967). **Le Petit Robert**, Paris: Société du Nouveau Littré Yayınları .
- SCOTT A. (1952). **Rehearsals of Discomposure**, Londra: Lehmann Yayınları.
- URL: <http://tr.wikipedia.org/söylence>
- URL: <http://www.genelleme.com/destan-nedir.html>
- URL: <http://www.edebiyatfakultesi.com/sembolizm-akimi.htm>